Likusiuose arime tirtuose šurfuose 1–3, 5–12, 14–18 kultūrinio sluoksnio nerasta, po 25–40 cm storio armeniu buvo įžemis – kietas rausvas molis – priemolis.

Kalno pašlaitėje (kaimavietės R, PR pakraštyje) tirtuose šurfuose 19–21, 24 po armens sluoksniu rastas įžemis su jame išlikusiomis dviem iki 70 cm gylio ūkinėmis duobėmis 2, 3. Jose surasta tik degusių akmenų, skaldytų smulkių akmenukų. Šurfe 19 tirtoje duobėje surasta viena labai smulki kaimiškosios keramikos (?) šukelė. Pačiame spėjamos kaimavietės P pakraštyje (arčiau į P esančios senvagės) tirtuose šurfuose 22, 23 po armens sluoksniu rastas nuo 20 cm iki 90 cm storio juodžemio sluoksnis be jokių jį datuojančių archeologinių radinių. Jis storėja link darbų zonos P dalies pakraštyje esančios senvagės. Apibendrinant šurfų 19–24 tyrimų duomenis (juose buvo kultūriniam sluoksniui būdingų bruožų: suirusio molio tinko gabaliukų, skaldytų akmenukų, degusių riedulių), manoma, jog šalia buvusios senvagės galėjo būti ankstyvesnė gyvenvietė ar kaimavietė (?).

Linginė village site

The Linginė village site (Panevėžys District, Central Lithuania) occupies a territory of roughly 32 124 m^2 and the area foreseen for the earthworks zone of the Rail Baltica European standard railway, Kaunas – Latvian border section, will occupy about a third of this territory (roughly 10 700 m^2). In 2019, fieldwalking and metal detector surveys were conducted in the Linginė village site zone (roughly 10 700 m^2), followed by a field evaluation (24 test pits totalling 27 m^2) (Fig. 1). A 30–100 cm thick, 18th – early 20th-century cultural layer (Figs. 3, 4) with especially abundant contemporary finds: pottery, coins, and other household items was discovered under the plough layer in test pits 4 and 13 (Fig. 2). Another cultural layer, which was up to 90 cm thick, was found in test pits 19–24 in the SE part of the village site.

Dovilas Petrulis

Pakruojo dvaro sodyba

Pakruojo dvaro sodyba (UK 364) yra Šiaurės Lietuvoje, į R nuo Pakruojo miesto, Pakruojo kaime, Parko g. 1. 2019 m. dvaro sodybos teritorijoje buvo numatyti dvaro rūmų PV parterio tvarkymo darbai. Planuota atkurti XX a. pradžios dvaro takus parterio žiede, suformuoti gėlynus ir želdynus.

Pakruojo dvaras rašytiniuose šaltiniuose pirmą kartą paminėtas 1531 m. (tuomet leista steigti dvarą ir miestelį). Dvaro įkūrėjas ir pirmasis savininkas buvo Rietavo tijūnas Martynas Viekavičius, po to dvaras atiteko Martinavičiams. Vėliau dvaras ėjo iš rankų į rankas. XVII–XVIII a. dvarą valdė grafai Miunsteriai. XVIII a. pabaigoje jis atiteko vokiečių baronams Ropams. Dvarą valdė kelios Ropų kartos: Teodoras (1783–1852), Hermanas (1810–1890), Leonas (1860–1940), Julius (1910–1944). Pirmieji dvaro pastatai buvo mediniai. Mūrinis dvaro rūmų ansamblis pastatytas 1817–1835 m. iš vietinių medžiagų. Dvaras plėtėsi iki 1890 m. Statybas pradėjo Vilhelmas fon Ropas, vėliau pastatus projektavo ir statė Teodoras fon Ropas. 1835–1840 m. buvo užveistas didelis angliško stiliaus parkas. Dominuojantis ansamblio akcentas ir kompozicinis centras – puošnūs dviaukščiai klasicistinio stiliaus rūmai – stovi beveik sodybos viduryje. Priešais juos iš PV pusės plyti parteris, o už jo – ūkio pastatų kompleksas.

Vykdant įvairius tvarkymo darbus Pakruojo dvaro sodybos aplinkoje, archeologiniai tyrimai vyko 2006–2013 m. (*ATL 2006 metais*, 2007, p. 545; *ATL 2008 metais*, 2009, p. 224–227; *ATL*

2009 metais, 2010, p. 431–433; *ATL 2009 metais*, 2010, p. 501; *ATL 2011 metais*, 2012, p. 288–291; *ATL 2012 metais*, 2013, p. 667; *ATL 2013 metais*, 2014, p. 506).

1 pav. Pakruojo dvaro sodybos PV parterio teritorijos žvalgymų ir žvalgomųjų tyrimų vietos: 1 – žvalgymų vieta; 2 – XVI–XX a. monetos, žetonai; 3 – VIII–XIX a. metaliniai dirbiniai; 4 – XVI–XIX a. kokliai; 5 – XVI–XIX a. keramikos šukės; 6 – kiti XVIII–XX a. radiniai; 7 – šurfas. D. Petrulio brėž.

Fig. 1. Location of the field survey and evaluation of the grounds of the SW parterre of the Pakruojis manor garden: 1 – surveyed area; 2 – 16th–20th-century coins and tokens; 3 – 8th–19th-century metal artefacts; 4 – 16th–19th-century stove tiles; 5 – sherds of 16th–19th-century pottery; 6 – other 18th–20th-century finds; 7 – test pit

Pakruojo dvaro sodyboje atlikti žvalgomieji tyrimai ir žvalgymai. Ištirti šeši 1,5x1,5 m dydžio šurfai ir vienas 2x1,5 m dydžio, iš viso 16 m^2 plotas. Iš viso iššvalgyta 1624 m^2 takų ploto. Žvalgytų gėlynų plotas sudarė 878 m^2. Bendras iššvalgytas plotas sudarė 2502 m^2 (1 pav.).

Šurfuose 1 ir 2 kiemo PV erdvėje, neužstatytoje vietoje, arčiau mūrinės dvaro kiemo tvoros, kuri skiria ūkinius pastatus nuo parterio, rasta nedaug radinių. Čia fiksuotas 18–50 cm XIX–XX a. kultūrinis sluoksnis. Ši parterio P dalis anksčiau nebuvo užstatyta, o sluoksniai formavosi vykdant ūkinę, agrarinę veiklą. Šurfe 3, kuris tirtas kiemo PV erdvėje, 36,7 m į ŠV nuo dvaro oficinos pastato kampo, fiksuotas 50 cm storio intensyvus kultūrinis sluoksnis su

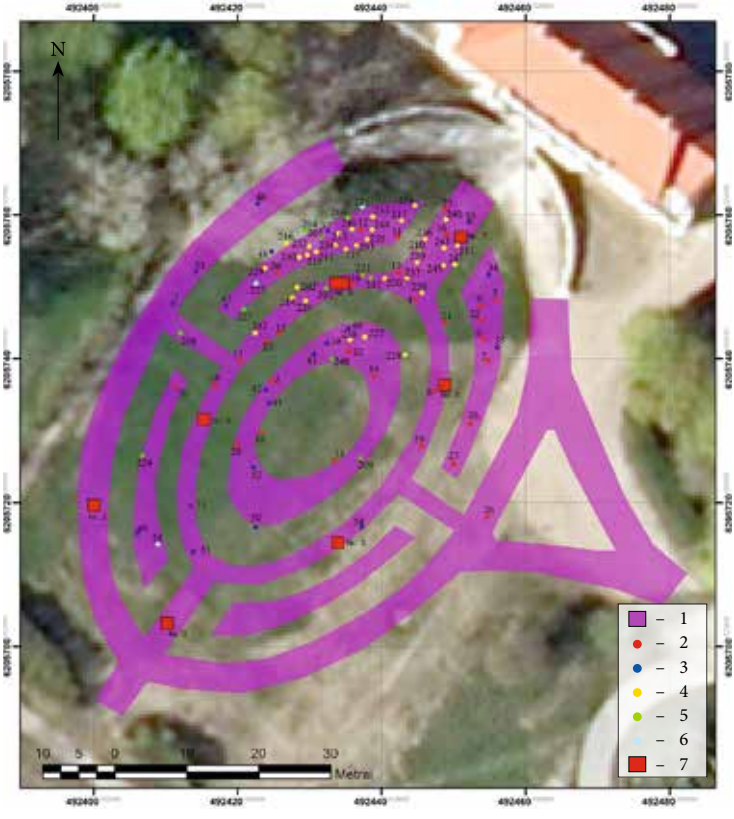

gausiais XVI–XVIII a. radiniais. Po velėna buvo tamsaus dirvožemio sluoksnis su pavieniais smulkiais žvyro akmenukais. Nuo 36 cm atidengtas juodo dirvožemio sluoksnis su padrikai sumestais akmenimis, skaldytomis dolomito klintimis ir smulkiomis raudonų plytų griuvenomis. Akmenys fiksuoti be surišimo žymių, neskaldyti. Didesni akmenys buvo 30x22x13, 20x16x12, 17x15x15 cm dydžio. Tarp akmenų ir po jais fiksuotos panašaus dydžio netaisyklingos formos dolomito klintys. Šios griuvenos būdingos pastato pamatų fragmentui. Jos išsklaidytos, be vientisos struktūros, be aiškios sistemos. Šis sluoksnis tęsėsi iki 78–85 cm. Nustatytas 50 cm storio intensyvus kultūrinis sluoksnis su gausiais XVI–XVIII a. radiniais. Šiame sluoksnyje 45 cm gylyje rastas Gustavo II Adolfo Vazos šilingas, datuojamas XVII a. I puse. 35–67 cm gylyje rasta 19 keraminių žiestų glazūruotų ir neglazūruotų XVI–XVII a. būdingų indų šukių. 35 ir 75 cm gylyje rasti 43 koklių fragmentai. Didžiąją dalį sudarė moliniai plokštiniai kvadratiniai kokliai, dalis kurių puošti geometriniais ornamentais ir kompoziciniais ženklais (2 pav.). Dalis koklių galėjo būti herbiniai, bet dėl fragmentiškumo jie neidentifikuoti. Šie radiniai yra iš dvaro egzistavimo laikotarpio. Šurfe įžemis – vientisas molio sluoksnis, pasiektas 1,16–1,22 m gylyje. Šurfe 4, kastame kiemo PV dalyje, fiksuotas 32 cm storio intensyvus kultūrinis sluoksnis su XVI–XVIII a. radiniais. Jie rasti juodo dirvožemio su padrikai sumestais įvairios formos plytų duženų gabalais, skaldytomis dolomito klintimis ir kalkių skiedinio liekanomis sluoksnyje. 35–46 cm gylyje rastos 6 keraminių indų šukės ir 18 plokštinių koklių fragmentų. Tai glazūruotų ir neglazūruotų koklių plokščių dalys ir kakleliai. Šie radiniai priklauso dvaro aplinkos kultūriniam sluoksniui. Įžemis – vientisas molio sluoksnis, pasiektas 90–105 cm gylyje. Šurfe 5,

2 pav. Koklių dalys. D. Petrulio nuotr.

Fig. 2. Stove tile pieces

kastame 29,4 m į P nuo fasadinių rūmų laiptų, fiksuotas 30 cm storio juodžemio sluoksnis – neintensyvus XVI a. – XVII a. I pusei būdingas kultūrinis sluoksnis. Jame 50 cm gylyje rastos 2 kaltinės geležinės vinys. 60–62 cm gylyje rasti 3 žiestų neglazūruotų indų šoninių sienelių su viršutine briauna ir priedugnio šukės. 75 cm gylyje rastas sidabro lydinio apkaustėlis, galbūt nuo knygos viršelio. Skardelė išgraviruota augalinio motyvo ornamentu. Šurfo ŠR kampas suardytas įkasant požeminę komunikaciją. Šurfas 6 kastas 29 m į PV nuo fasadinių rūmų laiptų. Jame 9–55 cm gylyje fiksuotas permaišytų pilkų žemių su pavienėmis smulkiomis plytų griuvenomis, skalda sluoksnis, rasta XVI–XVIII a. būdingų radinių: keraminių indų šukių, koklių dalių ir jų fragmentų, molinė čerpė. Rastos 6 koklių plokščių ir kaklelių dalys. Išsiskyrė neglazūruoto koklio viršutinės plokštės dalis, kurioje vaizduojama medžioklės scena. Koklio plokštės kampe vaizduojamas medžiotojas (galva neišlikusi). Apačioje – laukinį gyvūną besivejantis medžioklinis šuo. Šis koklis datuotas XVI a. pabaiga – XVII a. 30 cm gylyje rasta

3 pav. Monetos iš žvalgymų ir žvalgomųjų tyrimų: 1 – Žygimanto Augusto 1579 m. dvidenaris, Vilnius; 2 – Gustavo II Adolfo Vazos XVII a. II pusės Rygos šilingas; 3 – Karolio XI 1663 m. Rygos šilingas; 4 – Karolio XI 1663 m. Rygos šilingas; 5 – Švedijos karalienės Kristinos (1632–1654) Rygos šilingas; 6 – Karolio XI (1660–1697) Rygos šilingas; 7 – Jono Kazimiero 1666 m. šilingas; 8 – Jono Kazimiero XVII a. II pusės šilingas. D. Petrulio nuotr.

Fig. 3. Coins from the field survey and evaluation: 1 – a Sigismund II Augustus 1579 double denar, Vilnius; 2 – a Gustavus Adolphus Vasa second half of the 17th century Rīga shilling; 3 – a Charles XI 1663 Rīga shilling; 4 – a Charles XI 1663 Rīga shilling; 5 – a Queen Christina of Sweden (1632–1654) Rīga shilling; 6 – a Charles XI (1660–1697) Rīga shilling; 7 – a John II Casimir 1666 shilling; 8 – a John II Casimir second half of the 17th century shilling

molinės profiliuotos (S tipo) stogo čerpės šukė. Šie radiniai priklauso dvaro aplinkos kultūriniam sluoksniui. Nustatytas 46 cm storio pažeistas XVI–XVIII a. kultūrinis sluoksnis. Ties šurfo dugnu, išskyrus R pakraštį ir šurfo ŠV kampą, fiksuoti pavieniai lauko akmenys (vidutinis akmenų dydis: 10x10x6; 36x17x15; 33x20x15 cm) tarp smėlio ir molio sluoksnio (pamatų apatinis pagrindas?). Akmenys be surišimo žymių. Nuo 80 cm gylio buvo šviesus purus smėlis (aleuritas), pereinantis į kietą molį. Šis sluoksnis tęsėsi iki 95–100 cm gylio. Šurfas *7* kastas priešais fasadinius dvaro rūmų laiptus. 9–105 cm gylyje fiksuotas tamsiai pilkų žemių su žvyru ir plytų griuvenomis perkastas sluoksnis. Jame 32 cm gylyje rasta moneta – Aleksandro II 1862 m. 3 kapeikos. Rasta 19 keraminių plokštinių ir karnizinių koklių fragmentų. Tai glazūruotų ir neglazūruotų plokščių dalys, jų kakleliai. 80–97 cm gylyje rasta 10 buitinės keramikos ir stiklinių indų šukių. Šiame sluoksnyje rasti XVI a. pabaigai – XIX a. būdingi radiniai (keraminių koklių dalys ir fragmentai, keraminių ir stiklinių indų šukės, moneta) galėjo patekti iš artimiausios aplinkos nustumdant ar perkasant žemes, kurios pateko tarp statybinių atliekų. Po šiuo sluoksniu nuo 1,06 m gylio atidengtas tamsus XVI–XVIII a. dirvožemio sluoksnis su molio intarpu. Jame rastos 4 keraminių žiestų indų šukės, šovinio šratas, geležinio vienašmenio peilio geležtė. Nuo 1,4 m gylio buvo gelsvo smėlio sluoksnis. Įžemis – vientisas neperkasto gelsvo smėlio sluoksnis, pasiektas 1,55 m gylyje.

Žvalgymų metu surasti 98 radiniai. Iš viso rasta 30 monetų (3 pav.). Seniausia moneta – Žygimanto Augusto 1579 m. sidabrinis dvidenaris. Rasta 20 metalinių dirbinių (papuošalai, aprangos detalės, pašto plombos, šovinių šratai). Iš papuošalų išsiskyrė juostinis vario lydinio žiedas su išplatinta priekine dalimi ir keturkampio formos rėmeliu akutei (akutė neišliko). Rasti 33 kokliai ir jų fragmentai, 12 keramikos šukių, 3 kiti radiniai (šovinio tūtelė, stiklo šukė, čerpės fragmentas). Žvalgytos teritorijos Š ir PV plotuose, tarp tirtų šurfų 4 ir 6, nukasus žemes iki 40 cm gylio, fiksuoti pavieniai išsklaidyti lauko akmenys, raudonų plytų griuvenos ir skaldytų dolomito klinčių dalys tamsiai pilkų

žemių sluoksnyje. Ties Š plotu koncentravosi daugiausia radinių. Galima daryti prielaidą, kad šios griuvenos ir radiniai susiformavo iš senųjų Pakruojo dvaro rūmų liekanų ar dvaro komplekso pastatų. Šio sluoksnio susiformavimas ir paskleistų griuvenų išsidėstymas atskleidžia, kad rūmai galėjo stovėti 30–50 m atstumu į PV nuo dabartinių rūmų vietos. Tai apimtų žvalgytos teritorijos Š plotą. PR ir P teritorijos dalyse fiksuoti XX a. būdingi perkasti žemių sluoksniai su neinformatyviais radiniais. Visi rasti radiniai perduoti į ŠAM.

Pakruojis manor garden

Seven test pits (a total of 16 m^2) were excavated and 2 502 m^2 surveyed at the site of SW parterre of the Pakruojis manor garden (Pakruojis District, N Lithuania) (Fig. 1). A 32–50 cm thick manor area cultural layer with abundant finds was recorded in test pits 3–7. The test pits yielded a total of 150 finds (coins, sherds of thrown ceramic vessels, glass shards, nails, fittings, and stove tile fragments (Figs. 2, 3)), the survey 98 finds: coins, metal artefacts, sherds of thrown ceramic vessels, and stove tile fragments. The location of the old manor palace has yet to be precisely determined, but the formation of the discovered cultural layer and the patterns in the strewn rubble allow the assumption to be made that the palace could have stood 30–50 m to the SW of the current palace location.